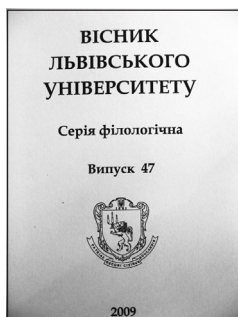

Парахіна (1937 р. н.) – відомого діяча і знавця сучасного українського народного мистецтва. Відображено життєві принципи, фахові переконання, а також проаналізовано головні задачі діяльності та здобутки В. Парахіна, подано оцінку школи народного мистецтва, яку він сформував у селі Журавниках на Волині. Головним завданням цієї творчої особистості є повернення до життя не тільки втраченої духовної ідентичності, а й віри народу у свою силу.

В основу дослідження Лариси Семенової «Русальні вірування, обряди й пісні Шацького поозер'я: локальна специфіка» (С. 520–531) лягли матеріали фольклористичних записів, які були зібрані в населених пунктах Шацького району Волинської області. Дослідниця стверджує, що у віруваннях поліщуків Шацького поозер'я відображені переважно усталені уявлення про зовнішній вигляд, походження та функції русалок. Їх уявляли як духів померлих людей, що живуть у воді, на полі. У період цвітіння жита вони з'являються перед людьми, нагадуючи їм про зв'язок із родом та необхідність дотримання певних обрядів і заборон, порушення яких може завдати шкоди. Русальна обрядова практика обмежується такими формами вшанування русалок як обрядове частування та залишання одягу, проводи русалок передбачають заборону будь-якої праці. Русалка – найчастотніший образ місцевих русальних пісень, більшість із яких у пісенному літньому календарному циклі є незначною.

Підготував Ігор Гунчик

Вісник Львівського університету. Серія філологічна. – 2009. – Вип. 47: Українська фольклористика. – 277 с.

Черговий випуск «Вісника Львівського університету» за 2009 р. присвячено 100-річчю експедиції Філарета Колесси на Наддніпрянську Україну для запису кобзарського та лірницького репертуару, що відбулася влітку 1908 р. У працях авторів збірника, що відбулася влітку 1908 р. У працях авторів збірника, які згруповані у чотири рубрики – «З історії фольклористики», «Теорія і методологія», «Документування фольклору» та «Публікації», розкрито історію перебігу і важливість цього проекту, висвітлено питання методології дослідження українського фольклору та новітні тенденції зарубіжної фольклористики.

П е р ш у рубрику «З історії фольклористики» склали статті: І. Довгалюк «До історії

експедиції Філарета Колесси на Наддніпрянську Україну», І. Коваль-Фучило «На бічних стежках кобзарського епосу» – історичні думи-пісні, пародійні думи, думи ХХ століття», В. Івашківа «Українские народные предания» Пантелеймона Куліша: до питання творчої історії», О. Наумовської «Михайло Драгоманов – упорядник та дослідник народної прози».

Улітку 2008 р., зазначає Ірина Довгалюк у статті «До історії експедиції Філарета Колесси на Наддніпрянську Україну» (С. 5–27), минуло сто років від часу експедиції Філарета Колесси до Миргорода з метою запису на фонографічні валіки кобзарського та лірницького репертуару. У цій статті відстежено історію підготовки, проведення та вислідів цього епохального проекту української інтелігенції початку ХХ ст., висвітлено значення та внесок усіх, хто безпосередньо долучився до збереження для нащадків традиційного репертуару кобзарів і лірників, зокрема: Філарета Колесси, Лесі Українки, Климента Квітки й Опанаса Сластьона.

У дослідженні Ірини Коваль-Фучило «На бічних стежках кобзарського епосу» – історичні думи-пісні, пародійні думи, думи ХХ століття» (С. 28–37) основну увагу зосереджено на аналізі нетипових жанрів українського думового епосу: історичних дум-пісень, пародійних дум, дум-новотворів ХХ ст. Їх виникнення та функціонування свідчить про значний внутрішній потенціал думової традиції, специфічні закони побутування дум, що уможливили зародження інших, подібних до дум жанрових утворень, трансформацію численних формальних елементів думового епосу, проте не спричинили занепаду класичних варіантів дум.

У статті Василя Івашківа «Українские народные предания» Пантелеймона Куліша: до питання творчої історії» (С. 38–62) проаналізовано особливості фольклористичної діяльності Пантелеймона Куліша (1819–1897) у 1840-х роках, результатом якої став збірник народної прози «Українские народные предания», внадрукований 1847 р., але тоді ж заборонений і конфіскований (побачив світ лише 1893 р.). Використання численних архівних матеріалів та листування дало змогу переконалише написати про специфіку праці Куліша-фольклориста, розглянути питання його втручання у народнопоетичні тексти.

Розпрацьовуючи тему «Михайло Драгоманов – упорядник та дослідник народної прози» (С. 63–74), Олеся Наумовська з'ясувала малознані сторінки наукової біографії М. Драгоманова, проаналізувала особливості методології вченого, зацентрувала увагу на виокремленні у М. Драгоманова психологічної складової при вивченні народної творчості. У висновках дослідниця вказала на різнобічність інтересів вченого і висловила думку, що М. Драгоманов належить до тих фольклористів ХІХ ст., котрі не дотримували

лися якогось одного наукового методу, а перебували у постійній невтомній праці і пошуку заради великої ідеї осмислення і відродження національної культури в Україні.

До д р у г о ї рубрики «Вісника Львівського університету», яка має назву «Теорія і методологія», увійшли такі дослідження: О. Івановської «Функціонально-контекстний напрям у фольклористиці», О. Бріциної «Текстологічні та едиційні рішення у фольклористиці: українська наукова традиція й новітні методологічні течії», М. Чернопиского «Фономорфологія і фоностилістика українського фольклору в дослідженнях Філарета Колесси», О. Гінди «Інноваційний формат досліджень традиційної народної магії: оглядово-бібліографічний дискурс», Р. Кирчіва «Контекстуальний фон у сприйнятті, фіксації, публікації і дослідженні політичних анекдотів», О. Яковлевої «Аналіз фольклорних символів: до проблеми вибору методів».

Олена Івановська, характеризуючи «Функціонально-контекстний напрям у фольклористиці» (С. 75-82), розглянула наукові позиції українських і зарубіжних учених щодо використання соціологічних, психологічних, культурологічних методик вивчення фольклорного тексту, представила їхнє бачення предметного поля фольклористики, а також аргументовано довела актуальність використання сучасною фольклористикою інтегрального наукового інструментарію із залученням функціонально-контекстного, структурно-семіотичного наукових методів дослідження.

Протягом тривалого часу, зазначає Олександра Бріцина у статті «Текстологічні та едиційні рішення у фольклористиці: українська наукова традиція й новітні методологічні течії» (С. 83-93), в українській фольклористиці переважало літературоцентричне текстологічне й едиційне спрямування. Це позначилося на теоретичних концепціях і практично призвело до невиправданого зближення писаних текстів літератури та усних текстів фольклору. На думку автора, усвідомлення ролі виконавства спрямовує увагу фольклористики не лише на текст, а й на контекст виконання та виконавця і здатне змінити усталені теоретичні побудови, практику збирання й едиції.

Михайло Чернопиский, вивчаючи проблему «Фономорфології і фоностилістики українського фольклору в дослідженнях Філарета Колесси» (С. 94-105), зосередив свою увагу на осмисленні еволюції фольклору як органічної словесно-звуквої системи національного світоспоглядання, розпочинаючи його від фонологічного аналізу народної словесності О. Потебні і детально зупинившись на аналітичних працях Ф. Колесси. Автор переконаний, що дослідження Ф. Колесси про силабо-коліїну структуру вірша, римування, особливості асонансних і внутрішніх рим, музичну фразу, ізометричну

та гетерометричну стопу тощо розвивають і поглиблюють геніальні потєбніанські ідеї.

У праці Олени Гінди «Інноваційний формат досліджень традиційної народної магії: оглядово-бібліографічний дискурс» (С. 106-118) розглянуто один із різновидів сучасної методології: а саме – інтегративні (інтердисциплінарні) підходи у вивченні традиційної народної магичної культури. Акцентовано увагу на продуктивності нової інтердисциплінарної методології / стратегії, яка дає змогу включити у науковий контекст дослідження особистості носія традиції, його психоментальних характеристик. Такі інтегративні студії сприятимуть більшій ефективності у справі наукового осягнення феномена традиційних магичних практик і носіїв цієї традиції. У цілому ж це допоможе дослідити ті релікти народної традиційної культури, які зберегли свою архаїчну вписаність у природу, у Всесвіт і є відображенням архетипної свідомості наших предків.

Роман Кирчів, розглядаючи «Контекстуальний фон у сприйнятті, фіксації, публікації і дослідженні політичних анекдотів» (С. 119-124), проаналізував специфіку побутування політичного анекдоту: щільну залежність його виникнення, змісту, функціональності від конкретних історичних реалій: осіб, подій, явищ суспільно-політичного характеру, що бентежать суспільність. Учений зацентрував увагу на таких особливостях фіксації та публікації жанру, як потреба документування відомостей про генетичну основу змісту, ідеї анекдоту, його часопросторову прив'язку, мовленнєвий контекст реалізації. Наукові публікації політичного анекдоту мають містити матеріал, який задіює механізм пам'яті.

У статті Ольги Яковлевої «Аналіз фольклорних символів: до проблеми вибору методів» (С. 125-132) розглянуто проблеми дослідження символіки українських сімейних обрядів. На сучасному етапі вирішення проблема ґрунтується, по-перше, на аналізі фольклорних текстів із погляду нової парадигми в лінгвістиці, по-друге, на відтворенні єдиної системи обрядових символів. У висновках зазначено, що аналіз фольклорних символів як феноменів потребує обов'язкового міждисциплінарного рівня дослідження, який охоплює комплекс методів із урахуванням дуальності світу, тобто єдності ідеального і матеріального.

До т р е т ь о ї рубрики «Документування фольклору», що покликана активізувати обмін думками в царині архівування фольклорної традиції, увійшли дві наукові статті: «На шляху до створення українського архіву» А. Вовчака та «Музично-етнографічний архів Проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка: історія, сьогодення, перспективи» Л. Добрянської.

Андрій Вовчак у статті «На шляху до створення українського архіву» (С. 133–155) висвітлив концептуальні напрацювання і задуми кафедри української фольклористики Львівського національного університету імені Івана Франка в галузі документування фольклорних явищ за основними його етапами: фіксація, транскрипція й архівування. Закцентовано на таких сучасних тенденціях фольклорного документування, як: комплексність фіксації та депонування фольклорної традиції; перехід на електронні форми і формати архівного збереження і систематизації культурної інформації; відкриття можливостей для вільного доступу в мережі Інтернет до зархівованих народнокультурних надбань.

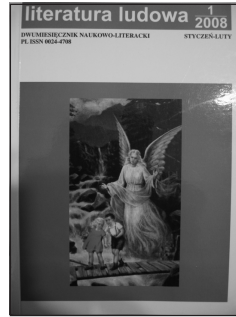
Ліна Добрянська, досліджуючи «Музично-етнографічний архів Проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка: історію, сьогодні, перспективи» (С. 156–164), зазначає, що на теперішній час він містить одну з найбільших національних колекцій записів музичного фольклору в Україні. Співробітники архіву постійно працюють над удосконаленням методик післяекспедиційного опрацювання польових матеріалів, які свого часу розробили Володимир Гошовський та Богдан Луканюк. Перспективи Архіву ПНДЛМЕ – повне оцифрування архівних фондів та інтеграція інституції у світову спільноту інтернет-архівів народної музики.

У четвертому розділі під назвою «Публікації» передруковано раритетну працю Філарета Колесси «Огляд українсько-руської народної поезії» (С. 166–272), яка вперше побачила світ 1905 р. у Львові заходом Товариства «Просвіта». Як стверджував сам автор, ця «популярна праця» мала на меті зацікавити широкий загал читачів народнописенною культурою, поглибити розуміння вартості народної пісні для національного становлення. Однак значення цієї книги цим не обмежується. Вона представляє один із важливих напрямів багатогранної фольклористичної діяльності Ф. Колесси, в якому він сумлінно працював упродовж усього творчого шляху як неординарна особистість української науки, залишивши нащадкам доробок непересічної вартості.

Завершує 47-ий випуск «Вісника Львівського університету» за 2009 р. некролог про Танасія Колотила (1952–2009) – знаного українського фольклориста, кандидата філологічних наук, доцента кафедри журналістики, завідувача навчально-наукової лабораторії етнології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, який був непересічною особистістю, прекрасним знавцем усної народної словесності. Прерогативою усього життя Т. Колотила було записування та дослідження скарбів українського фольклору рідного Поділля.

Підготував Ігор Гунчик

Literatura Ludowa: Dwumiesięcznik naukowo-literacki. – Wrocław: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze; Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, 2008. – № 1, 2, 3, 4–5, 6 (52).

На обкладинці першого номера журналу «Literatura Ludowa» за січень-лютий 2008 р., який у Республіці Польща видають Польське народознавче товариство й Інститут польської філології Вроцлавського університету, розміщена репродукція дитячої ікони із зображенням

Ангела-Хоронителя з книги: *Anioł w literaturze i kulturze / Pod red. J. Ługowskiej i J. Skawińskiego.* – Wrocław, 2004.

Основу цього числа склало шість наукових статей: Малгожата Кінігірх «Поєднай мене, земле, з матінкою моєю в землі», або поетичне перемир'я людини і землі. Огляд творчості Фелікса Райчака»; Данути Ковалевської «Диявольські стежки в «Проклятому дворі» Валерія Лозінського»; Барбара Коц «Комета Галлея в поезії Міцкевича, в малярстві і науці»; Віолети Венерської «На межі світів. Літературні портрети відьом у творчості Юзефа-Ігнація Красіцького»; Еви Хоміцкої «Негативна оцінка жіночності в текстах народної культури»; Еви Лукашук «Важка емансипація інтелігенції колишніх португальських колоній в Африці».

Малгожата Кінігірх у статті «Поєднай мене, земле, з матінкою моєю в землі», або поетичне перемир'я людини і землі. Огляд творчості Фелікса Райчака» (С. 3–10) здійснила спробу осмислити художній доробок Фелікса Райчака – відомого польського поета, який помер двадцять років тому. Особливу роль у поезії Ф. Райчака, який значну частину життя провів у селі і ввібрав у себе загальнолюдські цінності, відіграє міф про землю. Після повернення до міста село у творчості поета виступає як утрачена Аркадія. Біль із цього приводу представлений як потреба контакту із землею. У статті проаналізовано також функціонування у поезії Ф. Райчака символіки яру й архетипів вогню та попелу. Аналізуючи поетичний світогляд письменника, автор вказує на те, що в його поезії відчувається глибоке переконання в тому, що власне земля відкриває людині сенс і цінність життя.

З'ясовуючи «Диявольські стежки в «Проклятому дворі» Валерія Лозінського» (С. 11–18), Данута Ковалевська зазначає, що цей твір, що з'явився в 1859 р., на перший погляд, належить до sensationної літератури, проте тематично – це одна з нечисленних політичних повістей. Тут ідеться